બનામે ખુદા.

શ્રી ખટાઉ પારસી નાટક મંડળી.

સર-ફરોશ.

નાટકનો ટુંક સાર તથા ગાયનો.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:—જે. કાવસજી ખટાઉ.

ડીરેકટર-મી. અમુલાલ એહમદુલ્લા શાહ

હાલ મુ. શાન્તિભુવન થીએટર—અમદાવાદ.

નાટક રચનાર,

મુનસી અબદુલ લતીફ "શાદ".

આવૃત્તિ ૪ થી. પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૨૧.

શા. ચીમનલાલ ગોકળદાસે છાપ્યો શ્રી જૈન એડવોકેટ
પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ઘીકાંટા—અમદાવાદ.

કીંમત ચાર આના.

નાટકનાં પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

શાહે બાબીલ—એક અયશ પરસ્ત શાહ.
એલોરસ—બાબીલનો પરદેશ ખાતાનો વજીર.
શૌકત—શહેરે પ્રીલીસટાઈનનો એક આગેવાન રઈસ.
કોકબ—શૌકતનો વડો બેટો પોતાની કોમનો વીરોધી.
અઝમલ—શૌકતનો નાનો બેટો એક વકીલ કોમ અને મઝ-
ઝબપર સર આપનાર.
સાકીબ—એક ખાંનદાની ઈસરાઈલ કોકબનો દોસ્ત.
સેમ્યુઅલ—એક વફાદાર ઈસરાઈલ કૈકબનો દોસ્ત.
મરકાંન—એક લોભી અને લુચ્ચો જાદુગર.
જગલોલ—એક ઘરડો બુઢ્ઢ રેસકોર્સનો કીડો.
મજનું—એક ઉઠાવગીર જોકી.

સ્ત્રી પાત્રો.

અઝરા—શૌકતને ત્યાં ઉછરેલી એક મા બાપ વીનાની ઈસરા-
ઈલ છોકરી અજમલની મંગેતર પાછળથી મોહરહાર
ફરહા—સાકીબની મોહરહાર ખુબસુરતીનો નમુનો પાછળથી
ઝોહરા નામ ધારણ કરી શાહે બાબીલ અને એલો-
રસની થઈ રહેલી માશુક.
લયલા—જગલોલની જવાન પરણેતર મજનુંનો શીકાર.
સ્થળ—બાબીલ અને પ્રીલીસટાઈન.

દીબાચો.

આગલો જમાનો.

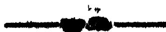

શયર.

કહરમે ઉનકી નીગ હે બેહીસાબ આનેકો હય
અય મેરી કીસમત સંભલજા ઇન્કેલાબ આનેકો હય.

અસલ જમાનામાં બાબીલ (બાબીલોન) શહેર શાહો અને તેઓના રાજકારોબારીઓ અયશો અસરત તથા બદીમાં જીંદગી બસર કરી પોતાના તાબા હેઠલના મુલ્ક ફીલીસટાઇનની ઇસરાઇલ કોમ ઉપર હર તરેહનો જુલમ ગુજારી તેઓપર સખ્ત ત્રાસ ગુજારતા હતા. ફીલીસટાઇનની ગરીબ પણ ઇમાની ઇસરાઇલ કોમ આવા આવા જુલમ ખમતાં કંટાલી ગઇ હતી અને હરરોજ તેઓની વહુ બેટીઓની અસમત ખારીમાં જતી હતી આ કોમના ચોકસ આગેવાનો પોતાના નારહોશ કોમને આ જુલમમાંથી મુક્ત કરવા એક મોટી મીટીંગ ભરે છે તે મીટીંગમાં તેઓ એવો ઠરાવ કરે છે કે આપણી કોમના એક બહાદુર જવાનને શાહે બાબીલ પાસે મોકલવો અને અમારી ઉપર ગુજરતા સીતમોની ફરીયાદ કરી આપણી ગરીબડી કોમને ગુલામગીરીનાં બંધમાંથી છોડવવી.

શૌકત નામના એક ઇસરાઇલ પ્રેસીડન્તનો નાનો પણ બહાદુર બેટા અજમલ આ કામ કરવાનું બીડું ઝડપે છે અને પોતે બાબીલ જવાની રજા માંગે છે તે મક્કમપણે જણાવે છે કે જો શાહે બાબીલ આપણી સમજાવટથી નહીંજ માનશે તો આપણે એક ખોફનાક જંગ કરીને બી અમારી કોમને આ હયવાની જુલમમાંથી છોડાવીશું. બાબીલ જવા પહેલાં ફોજી ઇમ્તીહાન આપવા તેમ કેમ જવા પહેલાં પોતાની માશુક અંજામને મળવા જાય છે બસ અહીંથી આપણા નાટકની શરૂઆત થાય છે.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ પહેલો—ઈશ્વર સ્તુતી.

પ્રવેશ બીજો.

શૌકતના મહેલને લગતો બગીચો.

મા વીનાની અજરા કે જેને શૌકતે પાલી પોષી મોટી કરી પોતાનેજ ત્યાં ઉછેરેલી તે બગીચામાં ફરતી માલમ પડે છે. શૌકતનો નાનો બેટો અજમલ ઇસરાઇલ કોમ ઉપર ગુજરતા સીતમોને અટકાવવા તેઓની અને તેઓના વતનની બહેતરીને માટે આજે રોમ ઉપડી જવાનો છે પણ ત્યાં જવા પહેલા તે પોતાની માશુક અજરા કે તેઓ એક બીજાને નાનપણથી ચહાતા શીખીઆ છે તેને એક છેલ્લી મુલાકાત આપવા બગીચામાં આવે છે અજરા આ ગમખવાર ખબર સાંભળી ઘણીજ દીલગીર થાય છે અને અજમલને તેને છોડી નહી જવાની ઘણીજ આજીજી કરે છે પણ વફાદાર અજમલ પોતાની કોમ અને દેશને ખાતર આપેલું વચન નહી તોડતા પોતાની માશુક અજરાને રડતી તવલતી મુકી પોતાના ઉછળતા મહોબતના ભોગે રોમ ઉપડી જાય છે બંનેની છેલ્લી મુલાકાત અજરાનો વીલાપ.

પ્રવેશ ત્રીજો.

સાકીબનાં મકાનને લગતું કમપાઉન્ડ.

ખુબસુરત ફરહા પોતાને ઓલાદ ન થવાથી પોતાની એ હાલત ઉપર અફસોસ કરતી દેખાય છે ફરહા એક ઘણીજ ખુબસુરત પણ કમ સમજ ભોલી અને ઉતાવલી સ્વભાવની એક ખાનદાના ઇસરાઇલ છોકરી છે એક વખત ઉપર શૌકતનો વડો બેટો કાકબ તથા તેનો વફાદાર દોસ્ત સાકીબ એ બન્ને જણા આ છોકરી ઉપર આશક હતા પણ આખીર સાકીબ તેમાં ફાવ્યો અને ફરહા સાથે પરણી ગયો આથી નુહ્ અને બદહેલ કાકબની છાતીમાં

સાકીબ તથા તેની પરણેતર માટે વેરનો જુસ્સો વહેતો થયો અને તે આ નીરદોશ જોડાના સંસાર સુખનું સત્યાનાશ વાળવા તલપી રહ્યો હતો અને આખર તે તક આજે તેને મળે છે ફરહાને પોતાની આબાદ વગર હાલત ઉપર અફસોસ કરતાં તે સાંભળે છે અને તે તકનો લાભ લઇને ફરહાને સમજાવે છે કે તારો વર વર માટે લોકોમાં ઘણીજ બદગોઇ કરે છે અને તુંને વાંઝણી બોલાઃ વીગેરે ઠલકાબો આપે છે ભોલી અને કમ સમજ ફરહા આ બધું ખરૂં માની પોતાના ધણીની આવી જફાની ઉપર ડામાડોલ સ્થીતીમાં અફસોસ કરે છે બદમાશ કોકબ તેને પોતાની સાથે બાબીલ નાસી આવવા ફુસલાવે છે અને ત્યાં તેને દરેક રીતનું સુખ આપવાની લાલચ દેખાડે છે, કમસમજ અને ઉતાવળી અબલા બે પાપીની નીચ માંગણી કબુલ કરી તેજ રાતે તેની સાથે બાબીલ નાસી જવાનો કસદ કરે છે અને કોકબ તેણીને આગલથીજ બાબીલ તરફ જતાં એક કાફલા સાથે રવાંના કરી દે છે સાકીબ પોતાના ઘરમાં ફરહા નહી હોવાથી અફસોસ કરતો આવે છે અને પોતાના દોસ્ત કોકબ આગલ જાહેર કરે છે કે તેની ઔરત તેનું મકાન છોડી ચાલી ગઇ છે તેને શક પડે છે કે ફરહા બાબીલ નાસી ગઇ છે માટે તે તેની શોધમાં બાબીલ આવવા મીન્નત કરે છે બદમાશ કોકબ પહેલાં તો ફગલાઇ જાય છે પણ પછી એનો બી કાટો ત્યાં કાઢી નાખીશ એવો વીચાર કરી સાકીબ સાથે બાબીલ જવાનો તઇયાર થાય છે.

પ્રવેશ ચોથો.

મુંબઇનું માનીતું પ્લેહાઉસ.

મજનું નામનો એક ઢોંગી અને જુગારી પ્લેહાઉસના નાકા પર ઉભમજ અને હૈયાના ફુટેલા અજાણી લોકોને રેસની ટીપ આપતો નજરે પડે છે તેનાં શીકારમાં જમશેદ નામનો એક સોપીન ઝુડો પણ સપડાય છે. મજનુ લોકોને બનાવી એકાવી ખોટી ટીપો આપી પઇસા ઓકાવી તેઓને વોદાય કરે છે તેઓની અક્કલમંદીપર મજનુંની મશકરી.

પ્રવેશ પાંચમો.

મહાલક્ષ્મી રેસ કોર્ષ.

રેસના શોખીનોની દોડ ધામ કમાવાની હોડા હોડી કરતાં જુઠા જગલોલ કોઇ બીજા શખસ સાથ અથડી પડી મારા મારી ઉપર ઉતરી પડે છે મજનું મીયાં બહાર પડે છે અને એક હાથે સામાવાલાનું ગજવું સફાઇથી સાફ કરી બીજે હાથે જુઠા જગલોલને છોડવે છે રેસના ઘોડાઓ છુટે છે અને મજનુંએ આપેલા ઘોડામાંનો એક ઘોડો આસાનીથી જીતી જાય છે આથી જગલોલ મીયાં એક સારી રકમ કમાઇ છે અને બંને વચ્ચેની દોસ્તીની ગાંઠ મજબુત બને છે વળી મવાલી મજનુંને જગલોલ પોતાને ઘરે જમવા તેડે છે મજનું આનાકાનીથી જુઠાની દાવત કબુલ કરે છે.

પ્રવેશ છઠો.

બાબીલ શહેરનું એક મુસાફરખાનું.

જે મુસાફરખાનામાં ફરહાએ ઉતારો લીધો છે ત્યાંજ કોકબ અને સાકીબ ઉતારો લીએ છે બદમાશ કોકબ ભોલી ફરહાને ભહેકાવે છે કે તારો ખાવીંદ તારી શોધમાં અને તુંને કતલ કરવા અહીંઆ બાબીલ આવી પહોંચ્યો છે ફરહા આ સાંભળી ઘણીજ ચોંકે છે અને પોતાના જાનની સલામતી ખાતર તે શહેર છોડી અનજાના મુલકમાં એકલી નાસી જાય છે મરકાન નામનો એક આમીલ દાખીલ થાય છે કે જે ભલાપાલાની દવા રમલ ફાલ જંતર મંતર વીગેરે પોતાનું ગુજરાન કરે છે. કરતુકી કોકબ તેને નાણાંની એક મોટી રકમ આપવા કહી સાકીબની આંખમાં એક જાતનો જહેરી સુરમો આંજી તેને આંધલો કરી નાખે છે. ગરીબ બીચારો સાકીબ તુરતજ સમજી જાએ છે કે તેની સાથે દગો રમવામાં આવ્યો છે તે આ દગલબાજ દુન્યાનાં દગા અને ફરેબોપર વીલાપ કરતો પોતાના કંગાલ કીસમતને આધીન થાએ છે જાલીમ મરકાન પોતાનું નીમકામ પુરૂં કરી કોકબ પાસે ઇ-

ઙામ માગવા આવે છે ફ્રેમનું ખુલ્લું ઠોકમ તેને પણ થાપ આપી ઉઠાડે તેનેજ ગળે પડે છે કે તું એ તારૂં ઇમટેહાન લેતો હતો અને તેનેજ ગુસ્સામાં આવી એક સખત જખમ કરી આખીલ છોકરી શીશીસલ્તાઇન પાછી ઉપડી જાયછે છે.

પ્રવેશ સાતમો.

ફીલીસલ્તાઇનમાં શેઠકતનો મેહેલ.

અજમલની જુદાઇમાં અજરાનું દુખી થવું અજમલની તસવીર સાથ હવાઇ પ્યાર ફોકમનું આવવું પોતાના નાના ભાઇની મહોબ્બત દીલમાંથી કાઢી નાખી અજરાને પોતાની માશુક બનાવવાની ફીકર કોસેશ, અજરાની નફરત, મગરૂર ફોકમ તેને ધમકી આપે છે કે તું જો મારી માગની કબુલ નહીં કરશે તો હું રાજદરોહી આરોપસર વારંટ કઢાવી અજમલને કેદ કરાવીશ. તોબી જો તું નહી માનશે તો તેને મારી નંખાવીસ, પ્રેમઘેલી અજરા આખર લાચારીએ તે કંગાલ ફોકમની આ માગણી પોતાના વાહલાનો જાન બચાવવા પોતાના જાનનો સદો આપી કબુલ કરે છે ફોકમ ઇસરાઇલ રીવાજ મુજબ અજરાના હાથ ઉપર પોતાની મોહોર મારી મલકાતો વીદાય થાય છે એટલામાં અજમલ ફોજી ઇમયેહાન પાસ કરી રોમથી આવી પહોચે છે અજરાનો એકરાર અજમલની નીરાસી અજમલ તેની સાથે પ્યાર ભરી ગુફતેગુને બદલે ગુસ્સાથી પેશ આવે છે અને તેને કહે છે કે આજથી તું મારી માશુક નહી પણ મારા ભાઇની મંગેતર છે એમ બોલી અજરાને તરછોડી ચાલી જાય છે અજરાની નીરાશી.

પ્રવેશ આઠમો.

જગલોલનું મકાન.

જુઓ જગલોલની જવાન માશુક લખાણાની નખરાં, રેશમાં છતેમા જગલોલ મીયાની મજાખાની તેના શેખાઇથી નીભાઇ,

મજનુનું મેહમાન બનીને આવી પહોંચવું લયલાને મજનુના પ્યારના ઇસારા સરવે સાથે ખાના ઉપર.

પ્રવેશ નવમો.

ફીલીસટાઇન—શૌકતનું સુંદર દીવાનખાનું.

શાહે બાબીલ તરફથી ફીલીસટાઇનની મહેસુલ વસુલ કરવા આવેલો અને શૌકતનાજ મકાનમાં ઉતરેલો તેનો અયશ પરસ્ત વઝીર એલોરસ મહેસુલ લઇ આજે પાછો બાબીલ ઉપડી જવાનો છે અજમલ પણ આજે તેની સાથે બાબીલ જવાનો છે અજમલના પ્રેમમાં દીવાની બનેલી જવાન અજરા પોતાના ધરમના વાલીદ શૌકતને અજમલને બાબીલ નહી મોકલવાની મીનનત ગુજારી કરે છે પણ પોતાની કોમ અને દેશની બહેતરી માટે મરી ફીટતો જઇફ શૌકત અજરાની આ માગણી સ્વીકારવાને લાચારી જાહેર કરે છે. ત્યાં શરીફ બદમાસ કોકબ આવી ચઢે છે અને અજરાને હજી પણ અજમલની તરફજ ખેંચાતી જોઇને તેણીનીપર ખફા થઈ તેનો તીરસ્કાર કરે છે અજરા તેની ધમકીઓપર નફરતની નજરથી જુએ છે. કોકબ એકદમ ગુસ્સે થઇ તેને ત્યાંથી એકદમ ચાલી જવા કહે છે અજરા તેના હુકમનો અનાદર કરે છે એટલામાં અજમલ ત્યાં આવી પહોંચે છે અને તે અજરાને ત્યાંથી ચાલી જવાની એલતેમાશ કરે છે અજરા તેના હુકમને માન આપી તેના તરફ એક પ્યાર ભરી નીગાહ ફેંકી અંદર ચાલી જાય છે. કોકબના ગુસ્સામાં વધારો, આગમાં તેલ ભાઇઓ વચ્ચે ગરમાગરમ તકરાર અજમલનો એકરાર કે અજરા તેની બહેન જેવી છે. કોકબનો તીરસ્કાર અજરા સાથે કંઇ પણ વેહવાર રાખતા માલમ પડતાં તેનો જાન લેવાની ધમકી, અજરાની આફતનાક જીંદગી માટે અજમલનો અફશોસ અજરાનું પાછું આવવું અજમલ બાબીલ નહી જવા ફરીથી આગ્રહ કરવો. અજમલની હઠ કોકબનું પાછું આવવું અને અજરાપર ગુસ્સાનો વરસાદ કોકબના કમીના કરતુકો ઉપર અજરાનો ખુલ્લો ધીક્કાર ભરી તક-

શાર કરી ચાલી જવું કોકબનું એકદમ તપી જવું પોતાના મા જાયા ભાઇને જાન લેવાનો કસદ કરવું.

પ્રવેશ દશમો.

ફીલીસટાઇન નદીને એક કીનારે.

એલોરસ અને અજમલને બાબીલ વીદાય કરવા સૌકત તથા કોકબનું બીજા અમીરો સાથે આવવું બંનેનુ વીદાય થવું સરચેના ચાલી જવા બાદ પ્રેમઘેલી બજરાનું મરકાની લેબાસમાં આવી પહોંચવું કીસ્તી કીનારેથી ઉપડી જરા દુર નીકલી ગએલી જોઇ નદીમાં નંખાવા દેવું, એલોરસના ઇસરાઇલ ગુલામોની તેણી ઉપર નજર, અને તેને કીસ્તીપર ઉપાડી લેવી, ટેબલો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ પહેલો.

બાબીલ શહેરનો એક જાહેર રસ્તો.

આંખોનું કીમતી નુર ખોઇ બેઠેલો ગરીબ સાકીબ બાબીલ શહેરની ગલી ગલીઓમાં ભીખ માગતો નજરે પડે છે. તકલીદી દુન્યાનાં ફંદ ફરેબોપર તથા પોતાની કમ નસીબ હાલત ઉપર અફસોસ કરે છે.

પ્રવેશ બીજો.

બાબીલોન.—ઝુલતો પુલ.

ખુબસુરત પણ ભોલી ફરહા હવે બરાબર સમજી ગઇ કે પાપી કોકબ તેની સાથે દગો રમી તેને આ અંજાના મુલકમાં એકલી રખડતી નાંખી તથા તેના નેક ખાવીંદની આંખો ફોડાવી નંખાવી પાછો ફીલીસટાઇન ભાગી ગયો છે. ફરહા હવે આખા બાબીલ શહેરમાં "ખુબસુરત ગાનારી ઝોહરા" ને નામથી પ્રખ્યાત થઇ છે

અમલા પરસ્ત બાબીલોન ખુદ તેમનો શાહ અને વજીર એલોરસ પણ તેની ખુબસુરતી જોઇ તેના તાબેદાર થઇ રહ્યા છે ખુદ બાદશાહે તો તેને મલકાના ખેતાબથી નવાજી છે. અને તેના દરેક સુખુનો માથે ચઢાવે છે. આજે ઝોહરાને ત્યાં જલસો છે ને તેથી બની ઠનીને પુલ આગળ ફુલોના ક્યારા નજદીક એક તરેહનું વાજીંત્ર લઇ ગાતી બેઠી છે ગાયન ખલાસ થતાં તેટલામાં તેનો શૌહર સાકીબ આવી ચઢે છે. ઝોહરા તેને ઓળખતાંજ પોતાના એક નોકરને તેને હાંકી કહાડવાનો હુકમ આપી મેહેલમાં ચાલી જાય છે. નોકર ઝોહરાના હુકમનો અમલ કરે છે. તે વખત આંધળા શાકીબની દયાહીન દોલતવાલાઓ ઉપર હાય, શાહે બાબીલ તથા વજીર એલોરસ અજમલ સાથે તકરાર કરતા આવે છે હર વરસના ખીરાજના કાયદા મુજબ આ વખતે ઇસરાઇલ કોમે મેહેસુલ સાથ એકસો કુંવારી છોકરીઓ નહી મોકલવાથી શાહની ખફગી, અજમલનો જવાબ શાહ ગુસ્સામાં આવી તેને પરહેજ કરવાનો હુકમ કરે છે. એટલામાં ઝોહરા દાખલ થાય છે અને અજમલને પોતાનો મેહમાન બનાવી તેનો છુટકારો કરે છે. અજમલની ખુબસુરતીમાં ઝોહરાની પ્યાર ભરી નીગાહ.

પ્રવેશ ત્રીજો.

શહેર બાબીલ એકાંત રસ્તો.

બદમાશ કોકબને ખબર પડી છે કે અજરા એક મરદના વેશમાં અજમલની પુઠે બાબીલ આવી છે વાસ્તે તેને સોધી કાઢવા તથા પોતાના ભાઇનુ ખુન કરવા કોકબ પોતાના એક દોસ્ત સાથે પાછો બાબીલ આવ્યો છે કોકબ તથા તેનો નેક મીત્ર સેમ્યુઅલ વાતો કરતા જણાય છે તેટલામાં આંધલો સાકીબ આવી પહોંચે છે નેક સેમ્યુઅલનો સાકીબના હાલ ઉપર અફસોસ. તેનો દીલાસો, મામલો બગડતો જોઇ કોકબ તેને બ્હાનાથી ત્યાંથી ખેંચી લઇ જાય છે બાબીલ મરકાનનું આવી પહોંચવું. શાકીબને જોઇ તેનાં દીલનું ડંખાવવું પોતાના આજીમ ગુન્હાની તોબેશ અજમલ આવે છે કોકબનો એક નીચ સાથી તેનો જાન લેવા આવે

કે મરકાનની મદદથી અજમલનો બચાવ બાગીલ ઇસરાઇલ રહે-વાસીઓને અજમલની ઉશ્કેરણી તેઓનો મક્કમ ઠરાવ લડાઇ.

પ્રવેશ ચોથો.

મજનુંનો બનાવટી બંગલો.

જાઇદ જગલોલને આંજી નાંખવા એક સુંદર ફરનીચર સાથનો બંગલો તથા એક બે રોજીંદા નોકરો મજનુએ ભાડે રાખ્યા છે, જગલોલનું આવી પહોંચવું. તેનો ભાડેનો નોકર તેને એક બનાવટી કાગળ પહોંચાડે છે મજનુનું કાગલ વાંચી ઢોંગથી રડવું જગલોલની અધીરાઇ. મજનું તેને જણાવે છે કે એક ખાનદાની છોકરી તેની ઉપર આશક છે. પણ તેણીનો કોઈ વાલી નહી હોવાથી તેણી મારી સાથે લગન કરી શકતી નથી. જગલોલની મદદ, હું પોતે તે છોકરીનો બાપ બની તારા નીકાહ કરી આપીશ એવી કબુલાત. જગલોલ આબાદ છટકામાં.

પ્રવેશ પાંચમો.

ઝોહરાનો મહેલ.

અજમલની મહેમાનદારી ઝોહરાને ત્યાં જલસો વઝીર એલોરસને પણ આમંત્રણ અજરા મરદના લીબાશમાં છુપાતી ભરાતી આવી અજમલને જણાવે છે કે "સંભાલ તારો ભાઈ તારો જાન લેવાની ગોઠવણમાં છે" અજરા ત્યાં કેમ આવી તે વીશે અજમલની અજાયબી સામેથી ઝોહરાને આવતી જોઇ અજરાનું છૂપાઇ જવું અજમલપર ઝોહરાને આશક જોઇ એલોરસની અદેખાઈ, છુપેલી અજરાપર એક ગુલામની નજર તેણીનું જાહેર થવું અજરા એક છોકરી છે એમ જાણી ઝોહરાનું અજમલપર ખફા થવું. અજમલને કેદ પકડવાનો હુકમ અજરા ગુલામ તરીકે ચંડાલ એલોરસના સ્વાધીનમાં.

પ્રવેશ છઠો.

જગલોલનું મકાન.

મજનું—ઓરતનાં લેબાશમાં લયલાને મળવાં આવે છે. અને જણાવે છે કે જગલોલ ખુદ આપણી શાદી કરી આપવાનો છે લયલા મજનુંનો ઇશ્ક મહોબતની મરતી જગલોલજીનું આવી પહોંચવું લયલા ઝનાના લેબાશમાં આવેલા મજનુને પોતાની માસી તરીકે ઓળખાવે છે જગલોલનું લયલીના હાથ ઉપર વેચાવું. મજનુનું ફરાર થવું જગલોલ લગલીને જણાવે છે કે " મારો ટીપવાલો ગભરૂ દોસ્ત એક માં બાપ વીનાની છોકરી સાથે શાદી કરવા ઇરાદો છે વાસ્તે હું છોકરીનો બાપ બનીશ. અને તું છોકરીની માં બની મજનુંને ઘરે જઇ સઘલી તઇયારી કરી રાખ " લયલાની ખુશાલી દરદીને ભાવતું વઇદે ફરમાવ્યું.

પ્રવેશ સાતમો.

બાખીલ એલોરસનો મહેલ.

અયસ પરસ્ત એલોરસનું શરાબ પી અને મસ્ત બનવું અજરાને હાજર કરવા એક ગુલામને હુકમ કોકમનું મલવા આવવું તેને બહારજ ખોટી રાખવાનું એલોરસનું ફરમાન અજરાની લાજપર એલોરસનો હવસી હુમલો પાક અજરા તેને તુછકારી કાઢે છે અજમલનું ગુસ્સા સહીત આવી પહોંચવું અજરાનો બચાવ એલોરસ અને અજમલ વચ્ચે તકરાર એલોરસ બહાર ઉભેલા કોકમને બોલાવી મંગાવે છે અજમલ તથા અજરાને સાથે જોઇ કોકમનું તપી જવું ભાઇઓ વચ્ચે ઝપાઝપી કોકમનો એલોરસ પાસે ન્યાય માંગવો ઇનસાફનો અવાજ સાંભળી ઝોહરાનું બુરખા સહીત બહાર આવવું એલોરસ કપટથી અજમલ તથા અજરાને પરહેજ કરાવે છે. ઝોહરા વચ્ચે પડે છે અને અજમલને મનાવે છે કે જો તું મારો પ્યાર કબુલ કરે તો હું તુને રીહાઇ બખશું અજમલનો ઇનકાર ઝોહરાનું પશેમાન થવું આવા એક નેક ઇનસાનને દુઃખ દેવું એ પાપ છે એમ સમજી અજમલનાં બચાવપર આમાદા થવું ખુબસુરતીની દેવી ફરેબી ફરાહ

એલોરેસને અરજ કરે છે કે આ બંન્ને જણને મારી નખાવી આપવા એલોરસનુ ફરહાની ખુબસુરતી પર લોભાવું તે એવી શરતે માફીપત્ર લખી આપે છે કે બંને જણને કેદમાંથી રીહા કરી ગુલામી બજારમાં વેચી નાખવા પછી ખરીદદાર તેઓનું ગમે તે કરે ઝોહરાની કબુલાત.

પ્રવેશ આઠમો.

મજનુનો ભાડાનો બંગલો.

મજનુંની શાદીનો દીવસ પરોણાઓની ધમચકરી રામશગી રેનો નાચ લયલી દુલહન બની આવી લાગે છે. મજનુંએ રોજ ઉપર રાખેલી એક બુઢીયા લયલીનાં કપડામાં હાજર થાય છે કાજીનું આવવું લયલીને ખરી દુલહન સમજી જગલોલ તેની શાદી મજનું સાથે કરાવી આપે છે ગંભીર ઘોટાલો લયલીન કપડામાં સજ થએલી બુઢીયા સાથ જગલોલનો પ્યાર આંધલે બ્હેરું.

પ્રવેશ નવમો.

બાબીલ કેદખાનું.

અજમલ અજરાનું બંદગીમાં મશગુલ થવું જલ્લાદ તેઓને કતલ કરવા આવે છે અજમલ પહેલાં પોતાને મારી નાંખવાની અજરાની ખાહીસ ઝોહરા મારી નામાં સાથે આવી લાગી બંનેનો છુટકારો કરે છે ગુલામી બાઝારમાં કુચ.

પ્રવેશ દસમો.

બાબીલ ગુલામી બઝાર.

અજરા અજમલનું લીલાઉથી વેચાણ શહેરીઓ એલોરસ કોકબ અને વીગેરેનું આવી પહોચવું પહેલા અજરાનું લીલાઉ કોકબ અને એલોરસ વચ્ચે હરીફાઇ એલોરસ આખર અજરાને ખરીદદાર અજમલનું લીલાઉ ઝોહરા (ફરહા) બુરખો પહેરી

આવી લાગે છે તેનું ઘણી મોટી કીંમતે અજમલનું ખરીદેલું છોકરાને ફરહા તરીકે ઓળખી કોકબનો પસતાવું, કર ને જો.

અજમલનું બાબીલના ઇસરાઈલ, લોકોને ઉશ્કેરવું તેની ફતેહ એકએક બલવો તલવાર બાજી એક ઇસરાઇલ એલોરસને મારી નાખે છે. ઇસરાઇલોની ફતેહ બાબીલોનની હાર અજમલ તથા અજરા સાથે સરરેનું ફીલીસટાઇન નહાશી જવું. ટેબ્લો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ પહેલો.

ફીલીસટાઇન ચોક, રસ્તો.

આજે ફીલીસટાઇનની દરબારમાં અજરા અજમલનો ઇનસાફ થવાનો છે કોકબ પોતાના દોસ્ત સેમ્યુઅલને ખોટી સાક્ષી આપવા આજીજી કરે છે.

પ્રવેશ બીજો.

ફીલીસટાઇનની અદાલત.

અજરા અજમલપર કીનાખોર કોકબનું નીચ તોહમત અજમલનો બાપ શોકત પણ કોકબ ફરેબી વાતો સાંભળી અજમલને ગુન્હેગાર ઠેરવે છે અદાલતનો ઇનસાફ આરોપ સાબીત થવાથી ઇસરાઇલ રીવાજ મુજબ બંનેને મોતની સજા ફરહા બુરખો પહેરી આવી લાગી દાદ ચહાએ છે તે જણાવે છે અજમલ ઉપર જે આરોપ છે તે ગંભીર ગુન્હાનો ખરો આરોપી કોકબ છે કોકબનો બબરાટ ફરહાનું જાહેર થવું સાકીબ મરકાન વીગેરે આવી કોકબના પાપો ખુલ્લા કરે છે. કોકબની અજલ, દુન્યાની દગાબાજીથી કંટાલી ગયેલો કમનસીબ સાકીબ જહેર પી આપઘાત કરે છે કીનાખોર કોકબ પોતાનું આવી બનેલું જોઈ ખુલ્લા ખંજર સાથે ફરહાને મારવા ધસે છે. કુદરતનો ઇનસાફ સાકીબની લાશની ઠોકર લાગતાં કોકબનું પડી જવું તેનુંજ ખંજર તેના જીગ-

રની આર પાર. કર ને જો તેનો ભાખલો પશેમાન ઇશ્કના આશી વહેલું જાહેર થી આપઘાત કરી પોતાના આશીકની લાશપર કુદી પડે છે. હક ઇનસાફ.

પ્રવેશ ત્રીજો.

જગલોલનું ઘર.

જગલોલ લયલાને બુરખો ઉચકવા કહે છે પણ ખરેખરી તો તે એક બુઢીયા છે. આખર જગલોલ નીકાળ ખેંચી કહાડે છે અજાયબીનો આંચકો. ધરતીકંપ. આ કોણ ! લયલા કહાં ગઇ ? બુઢીયાને માર. તેનો શોર બકોર. લોકોનુ લયલા મજનું સાથે આવી પહોચવું મજનુપર પોતાની આયડ નસાડી લઇ જવાનો આરોપ લયલાનો ખુલાસો જગલાલ સાડા એકત્રીસસો ને આઠ આના લઇ મને તલાક આપી મજનું સાથે મારી માટી ફરી આપી છે, દરકતી પુરાવો જગલોલનું જુદા પડવુ. તેનું માહેતમ ખાસ મતના નામનું રૂડન, મજનુને નામના છાજી માં.

પ્રવેશ ચોથો.

ફીલિસ્ટાઇન શાદીનો જલસો.

અજરા અજમલના નગન શાહે બામીનનો પત્ર. ઇસરાઇલ કોમનો ગુલામગીરીમાંથી હમેશનો છુટકો દસ્તે ઝાલીમ નાબુદ જુલમે નારવાનો ચાંદ શાદી અને આજાદીના શાદમાનીનો જલસો.

સમાપ્ત.

બનામે ખુદા.

ધી ખટાઉ પારસી નાટક મંડલીના

સર–ફરોશ.

નામના ખેલમાં ગવાતા ગાયનો.

અંક પહેલો.

૧

મોલા બારી સબકા, કૌનો મકાંમેં તેરાહી ચમકે નુર
શાનો સીફત તેરી રબ, સબ કરતે ખાલીક તું હુએ પાક, મો૦
તુ હુએ સત્તાર સારે આલમકા, તું હુએ કીરદીગાર
રબ્બે અકબર હુમ તેરે નીસાર
લાજ વાલ તુ હુએ, સબકો હુએ, સબકો હુએ એક દીન ફના
જાવેદાં સદા હુએ તુહીં બકા––મો૦
તેરી શાનો શૌકત આલી અજમત હુએ
કર રહેંમ હુમપે, કયા ખાકી કયા નુરાની
યે સબ તેરીહી હુએ કુદરત, સનદ, તેરી
રહેમત, તુ પાક જા કરીમો રહીમ હુએ
સબ હુએ તેરે બન્દે, તુહીં હુએ આલા, ઐાલા—મો૦

૨

બનો ગુંઇયા રસવાલી, રસવાલી મદ પ્યાલી
મતવાલી, નએનનમેં લાલી—બનો
બનકર કહું અઠલાતી, બતીયન કર શરમાતી
મોહે નાહી ભાવે સેજ

અન લલચાવે ચીતહું લજાવે, ન ભાવે મોરી આલી
આલી હું મંયે ભોલી ભાલી—અનો.

૩

આંખે ન જીને દેગી તેરી ફીત્નંજા તુઝે
ઈન ખીડકીયોંસે ઝાંખ રહી હુએ કજા મુઝે
તેગે નીગાહે ના જને તાંકા હુએ કયા મુઝે
ભોયા ભુલા રહી હુએ ખુશીસે કજા મુઝે
કત્લ મુઝે કરડાલારે હાં પાસ બુલાકે, નજર મીલાકે
ન છુરી તલવાર ન ખંજર, ન લીએ હાથમેં ભાલારે
તીરે અદાસે કરગએ બીસમીલ, ચુટકીસે દીલ મલડાલા
રેહાં પાસ બુલાકે નજર મીલાકે—કત્લ

૪

કહું કયા તુમસે મેરી જાન, મેરા કઓન કાતીલહુએ
મુકદર હુએ. અદું હુએ, આસમાં હુએ, આપ હુએં, દીલ હુએ
ન મરકરભી મીલેગા ચએન, તેરે બાદ મદફનમેં
અરે ઓ જાનેવાલે, કયા લીએ જાતા હુએ દામનમેં
કએસે કટેગી રતીયાં, હાં સઈયાં,
નીસદીન તુઝકો યાદ કરૂંગી, નાહીં ભુલુંગી બતીયા
ભુલ ન જાના મુઝકો દીલઆરા, લીખખા કરોગે પતીયાં કએ

૫

અમર બીના મુઝે શજર બનાયા
યા ખુદા તુહી ફુલ અતા કરદે—
રહેમત આપની મોલા બરસા
તાકેહો ગુલશનમેં ફરહત
દામન ભરદે ફુલોંસે સુન અરજ યે—અમર

ખલ્લા લાઉં, પેટ બઢાઉં, ખાઉં જલેબી ઔર શીર પાલ
રખ્ખુ ફીર મોટર ગાડી, પીઉં મીઠી તાડી
મૈં જુટી ટીપ બતાઉં મૈં ડબ્બા ઉડાઉં
મોટા હું જેસે ભેંસા, રેસર હોવે મેરા નામ

કોરસ.

છાપા મારૂં એયસા મંય ઉલટા સીધા, જબલુંગા શું સલામ
હોવેંગે સબ ગુલામ
ઓયુ કાલા નેટીયુ કહેકર સબકો કરડાલું હલાલ
સાત ખટારે ભર બેંકર મંય બન જાઉ પૈસેકા કાલ
નંબર તેરા, યા અઠારા, ટીપ હુએ મેરી ઝાડુ તારા
જીસને જીતા વોહભી હારા, મેનેજર
હું બેંક ઓફ ધી કંગાલ

૭

પ્યારી મેરી જોરૂજી, ખાના કભી ન પકાએ
બેટેસે જીયાદા ચાએ, કભી જુતીયાં લગાંએ
સમઝાએ, સમઝાએ બલી મીલી બઢી
અમ્માસે જોરૂ ભલી સચ હુએ ભાઈ જાન
મેરે તોયે કાનમેં, ફુંક ગયાં શએતાન
ઓં ભાઈ મીયાં લગી બુરી હુએરે
મંય કુંરબાન મંય કુરબાન, બડી નેક બીવી જાન

૮

સારી ચૌપટ કરૂં દુનીયા, લુટે દીલ આ જારી, ભારી
હમમેં જો ફસા ન બચા, ન જીયા મંય હું પ્રીતના આલમકા
પલ ભરમેં હર ઘર છલ ડાલું, રહેમ ન મંય પાલું
દીન રાત કરૂં વોહ જફાપે જફા હું અજાયબ કયામતકા

મકબ્તીસે બચ્ચે બનકાર જુઠી કસમે ખાના
અચ્છે અચ્છે કોભી બપ્પોં દમ દેકર ઘર લાના
તોબા તોબા કરકે બાપસે ડરના
દુશમન ઘરકા, દરકા, જગકા મંય આંજ હું જેરીલા

૯

સખીરી મોરે જોબનવાપે આએ રંગના
ભંવે ખીચ લીએ આન બાન—સખીરી
દેખા મુવેકા બુડડાપા, જલાપા; ધડકે જીયરા
ઘર આગંનએ હું એંધાર—સખીરી
ધધર ઉધર ખીલી કલીયાં, ઉમંગ જોબન
કસ મસકર છુવાંએ, છુપત જાએના
નીસદીન અબ પીયા બીન મોહે બીરહ અગનજરે
જીયા કલ પાએના—સખીરી

૧૦

લાયા લાયા, ગબ્બા, વીન નીકલા ઘોડા મેરા
ચમકા છીસમતકા તારા
લાયાહુ કીસમત અચ્છી, લાયાહું જોરૂ અચ્છી
લાયા અચ્છા દોસ્તદાર, વીલટેકવન ગુડ મોટરકાર
જલેંગે અગેજસ્ટયાર, આખીભી ન દું ઉધાર

શેર

યેહી ધુન હુએ કે અબમંય રેસમેં ઘોડેકા લેજાંઉ
ખરીદું ગુથકી ઘોડા નામ બકંડા ઉસકા રખવાંઉ
વોહ પહેલે હો પીલેસ ઔર બાદ કયમેં વીનમે કરવાંઉ
મ.જા જબ હુએ પરજંટ પાકે ખાલી હાથ મંય આંઉ

૧૧

જારે નીઠર વાહો બડે અચ્છે, નીરે લુચ્ચે
કએસી બતીયાં મોસે કરત હો

મોસે શાર કાહે કરત, માનોજી મોરી બતીયાં
લાગો છાતીયાં દીન રતીયાં જારે.
બાત ઘાત એસી કરત લાજ લેત હુએ મેરી
હેયે ખોટે કરમ કરો ઓર સંગ, આવે નહીં હીટાઇ રે
છોડો અબ બતીયાં, નીરલજીયાં, અબ છોડો બતીયાં
મન મતીયાં, સગરી—જારે

૧૨

બીનતી સુનો મોરી, ગુન ગ્યાનસે ભરઇયાં
સુને ધન કઓન મોરી દુખકે હરઇયાં—બીનતી
ગોહુએ બડે રતબીર, પરહુએ મોહ નાહીં ધીર
દુશમન હુએ સબવા, બેયર ધરઇયાં—બીનતી
મોહે પડત નહીં ચએન; દુખસે બહુત હુએ નએન
તુમનો દો પ્રેમ પીના જનમકે દેતઇયાં—બીનતી

૧૩

ગએબાની બદ કીરદાર
હુએ તેરી બેબાકી, યે તેરી ચાલાકી, યે તેરી સફફાકી,
નાહીંઝાર, નાગનકી ફુંકાર, બેશક હુએ—ગએબા
દેખુંગા, દેખુંગા મંચબી કહેબા મકકારકો
ખાર ઝાર બદ શઆર, સુરદાર, ના બકાર, અઇયાર
કાઢુંગા છાઢુંગા, દેખના તેરી નાક ચોટી
અબ રહેના હોશીયાર—ગએબા.

ડ્રોપ.

અંક બીજો.

૧૪

કર ગલીયન બીચ સાજન ફેરા
તેરે દેખનેકો જીયા ચાહે હુએ મોરા
બીન દેખે હોત હુએ દુખ ઘનેરા—કર
કલ નહીં જીયા પાએ અબ દીનરાત મોરા
ફીરત હું દર દર હો ગમકા સવેરા—કર

૧૫

દુખવા કાનન ગાજે, હુર રંગ ઢંગ દેખા ભાલા
ગતસે મોરે નએન લાજે—દુખવા
ધન દોલત ઓર માલ સબ તજ
દુર અભાગન હું અનાથ, રૂપ જોબન અબ ન ભાવે
તડપત હું નીત સાજન કાજે—દુખવા

૧૬

કદી આઉંદા, કદી નહીં આઉંદા, વેતુ કેડી ગલોં શરમાઉંદા
ઘર તેરા અપણા, વેમાઈયા—કદી
વેબાજાર વકેંદા તકડા, નાલે સોણા તે નાલે પતલા
અંખી મસ્તાનીયાં, વેમાઈયાં—કદી
ઉચી માડીતે દુધ પાઈ રીડકા, મેનું સારે ટબર દીયા ઝીદકા
તેરા દીલાસા, વેમાઈયા—કદી
તાને મારન સાનું ચતરા, લએલએ માજી તે સોરોં વખરા
ડીઠા તેરા નખરા, વેમાઈયા—કદી

૧૭

જોબન મેરા રજકર દીનો, બુઢડે સુવેસે મંયતો હારીયાં
ભોંડી સુરત વાકી મોહેકો ન ભાવે
નીશદીન દુખ કબતક ઝેલુ, મોરી છતીયન ભર ભર આવે
સાજન અર કોઈ પાઉં, વાપેબલ જાઉં, ગલેસે લગાઉં

છેલ રંગ રંગ રસીયાં બેઠું ઘુંઘટકે ઘુંઘટકા મુંહ ખુલવાઉં
બાલમપર તનમન વારૂં, છતીયા લગાઉ
ગરે બઇયા ડારૂં—જોબન

૧૮

ઓ સીતમગર મત અકડકર, ચલ સંભલકર
જાજા પરેજા મુવે, તુને ક્યા સમઝકે કહા
અરે ઓ મુવે તુને ક્યા સમઝકે કહા—ઓ
મયે હું તેરા શોહર ઔર તુ હુએ મેરી બીબીજી બીબીજી
જાજા પરેજા મુવે તુને કયાં સમઝકે કહા અરે ઓ
કરમ કર મેરે હાલપર એ કરીમ
તુ હુએ દુરયોધન ઔર મંય તેરા ભીમ
ક્યુ જવાની ખોરહે હો શાદ માની કે લીએ
યહાં તો મજનુ રોરહા હુએ તુઝ દીવાનીકે લીએ

૧૯

મંયને પુછા કેકત્લે કીજેગા, હંસકે ફરમાયા ઉસને આંખોંમે
ઇતના કહેતેહી કત્લ કરડાલા, ઉસને આંખે મીલાકે આંખોસે
આ લગજા કલેજે નાલ યાર મંય મરદી જાનીયા
કજલા સુરખી ખમ જુલફાનું હાર સીન્ગાર લગાએ
ખોલકે ખીડકી દેખા તેનું કેડી રાહી આંખે
મંય દીલ દેકે પચ્છતાઇ યારદે તાને ખાનીયા
ગુન્ચા દહન ખુશઆબ દંદાને ચશ્મે તો આ હુએ
જુલ્ફે દરાજે કામ તેનાજે કદદેતો દીલ જુએ
તુબીયા બયાં કુનશાદ મરા બકરારમ એ જાના
છડી અસાં જો ડેસ વીયો તુ સાહેબ તાજ મથેજા
ડીપો અસાકે છેહ જડેં જે તડે આસરા કેંજા
મું તોજી રદમેં પાણુ છડું સેઅચજા ડીસણુલા
વોટ એ પ્લેજન્ટ, ડોન્ટ ટંગ પી હેવી ક્લાઉટસ

[illegible] ચેરીંગ [illegible] [illegible] ઓફ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] વીલ કમ [illegible] [illegible] ઍન્ડ વીસ્કુ ડ્રીંક [illegible]
પેગ ઓફ વીસકી, ઓન ધી ટર્ફ વીંન રેનીંગ.

અંક ત્રીજો

૨૦

પડેથે અકલપર પથ્થર જમાનેકી દોરંગી હુએ
મીલે ખુદ રેસમે જાકર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
ફંસા ભોલા શીકાર [illegible] [illegible] દુન્યાકી [illegible]
શુરીદહશક રહે બનકર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
ન શુ તીરે હવસ [illegible] કે [illegible] ચડો [illegible] હુએ
સી [illegible] [illegible] નીલકર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
યેહુ નીકલી કાલી નાગન [illegible] તુ [illegible] [illegible] નીકલા
નમર જીગર ગોહરપર જમાનેકી દોરંગી હુએ
તુમ્હારે કીમતી આસુ ચુકાએ [illegible] આના ગર
તો ફીર તુમ સબસે હો બઢકર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
ફના હુએ ખાકી પુતલેકા પડા હુએ [illegible] ગફલતમે
હંસો ગાફીલ મુસાફીરપર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
યેહ [illegible] અંજામ મેરા તેરે દીલપર દાગે હસરત હુએ
નમર ખુને જીગર પીકર, જમાનેકી દોરંગી હુએ
હુવા ફરહાદ જએસેખાર શીરીફ ન મીલનેસે
ચુહી ફેંકુંગા અપનાસર જમાનેકી દોરંગી હુએ
બનાયાથા ખુદાને સાથ લએલા ઓર મજનુકા
જબ્હીતો લે ચલાં આકર જમાનેકી દોરંગી હુએ

સમાપ્ત.